De politieke cultuur in Nederland in de periode 1917-2026

“Het kan wél”, met dit motto wint Rob Jetten de verkiezingen van 2025. In 1917 kon het ook. Dat jaar slaagt het liberale kabinet Cort van der Linden erin, ondanks het ontbreken van een parlementaire meerderheid, met een nieuwe grondwet de grote politieke problemen van zijn tijd in één keer op te lossen. Hoe dit mogelijk was gaan we in deze cursus nader onderzoeken. Uiteraard is dit een van de vele onderwerpen die besproken zullen worden.

Na deze grondwetsherziening is er tijdens het interbellum sprake van een confessionele meerderheid in het parlement. Vanaf 1933 geeft de Antirevolutionair Hendrik Colijn leiding aan opeenvolgende kabinetten die Nederland door de economische crisis moeten loodsen. Harde bezuinigingen die vooral werklozen zwaar treffen vormen de kern van zijn beleid. Hiertegen ontstaat verzet bij zowel de SDAP als de NSB. Laatstgenoemde partij haalt vanuit het niets 8% bij de Statenverkiezingen van 1935 om vervolgens twee jaar later bij de Tweede Kamerverkiezingen de helft van zijn aanhang kwijt te raken. We zullen ingaan op de achtergronden van zowel succes als achteruitgang van deze partij. Hierbij kan een vergelijking met de huidige populistische partijen niet uitblijven. De maatschappelijke ellende van de jaren dertig zorgt er voor dat na de Tweede Wereldoorlog de rooms-rode kabinetten o.l.v. Willem Drees beginnen met de opbouw van de verzorgingsstaat. Nadat er in de jaren tachtig en negentig volop is omgebogen en geprivatiseerd zien we in 2002 de opkomst van Pim Fortuyn. Zijn gedachtengoed vindt navolging in partijen als de PVV en Forum voor Democratie. Zij zaaien vooral wantrouwen, negativisme en ontevredenheid. Op het kabinet Jetten rust de zware taak het vertrouwen in de politiek te herstellen.

Programma

1. Voorgeschiedenis,1848-1918. Grondwetten Thorbecke en Cort van der Linden.
2. Interbellum, 1919-1940. Nederland als verzuilde samenleving.
3. Naoorlogse periode, 1945-1958, rol Wilhelmina in het begin, kabinetten Drees, onafhankelijkheid Indonesië.
4. Maatschappelijke, politieke en culturele ontwikkelingen in de jaren vijftig en zestig. Secularisatie, ontzuiling en polarisatie vanaf eind jaren zestig.
5. Jaren zeventig. Kabinet Joop den Uyl, 1973-1977. Motto: spreiding van kennis, inkomen en macht. Kabinet van Agt-Wiegel “puinruimen”.
6. De periode 1982-1994, de kabinetten Ruud Lubbers, o.a. hervorming WAO. Vanaf 1994 het ontstaan van het eerste paarse kabinet o.l.v. Wim Kok.
7. Paars 1 en Paars 2, PvdA, VVD en D66. Neoliberaal beleid, privatisering en deregulering. Periode na 2000 opkomst Pim Fortuyn. Nadat hij vermoord is gaat de LPF deel uit maken van het kabinet Jan Peter Balkende I.
8. De periode 2002-2024, kabinetten Balkende I-IV. Daarna kabinetten Mark Rutte I-IV. Het populisme wordt sterker.
9. Buitenlandse politiek, met name na de Tweede Wereldoorlog. Nederland Gidsland, aanvankelijk zeer pro-Europees en pro-Atlantisch. Actuele politieke situatie.

Afbeelding: Winnaar van de gemeenteraadsverkiezingen op 6 maart 2002 Pim Fortuyn (l) passeert PvdA-lijsttrekker Ad Melkert na het afsluitende TV debat (© ANP).

Cursusnummer	27WV-1G09
Docent	*Cindy Besselink* **Cindy Besselink** heeft ruim veertig jaar ervaring in het voortgezet onderwijs, met name in de VWO bovenbouw. Haar aandacht gaat vooral uit naar de Nieuwste en Contemporaine Geschiedenis.
Vakgebied	Geschiedenis
Seizoen	2027 winter/voorjaar
Dag	Dinsdag
Inschrijven voor	di 19 jan. 2027
Tijd	13.00-15.00

Cursusdata	26-jan., 02-feb., 09-feb., 16-feb., 02-mrt., 09-mrt., 16-mrt., 23-mrt., 30-mrt., 06-apr.
Prijs	€ 250,-
Aantal colleges	9
Werkvorm	Hoorcollege met ruimte voor vragen en discussie
Cursusmateriaal	**Aanbevolen literatuur:** Henk te Velde: *Land van kleine gebaren*. Henk te Velde: *Van regentenmentaliteit tot populisme.* Piet de Rooij: *Ons stipje op de wereldkaart*. Powerpoint van de cursus wordt digitaal toegestuurd aan de cursisten.